

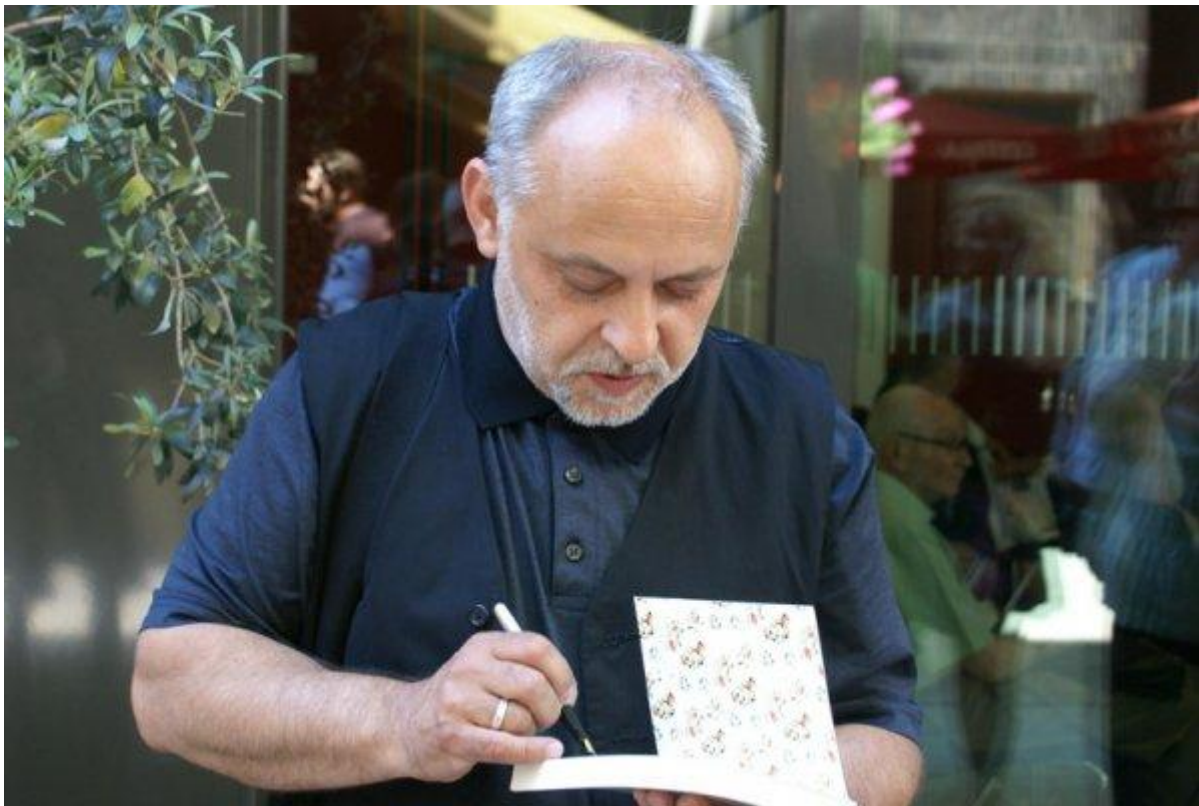
Feri Lainšček: Moti me nepoučeno natolcevanje v naših krajih

Marina Benkovič | 21.08.2011

Feri Lainšček je za naš portal spregovoril o filmu Šanghaj, ki ga po njegovem romanu Nedotakljivi snemajo to poletje.

Feri Lainšček

Kako je v bistvu prišlo od same knjige Nedotakljivi in do ideje, da se bo snemal Šanghaj?

Roman Nedotakljivi je »otrok« knjižne zbirke Miti, ki je po mnenju The Timesa in seveda tudi drugih, največji mednarodni založniški podvig v zgodovini človeštva, saj je združila 33 najuglednejših svetovnih založb. Sodelovala je tudi založba Mladinska knjiga, ki me je povabila k sodelovanju in mi dala povsem proste roke pri izbiri mita, ki ga bom vzel za izhodišče romana. Izbral sem manj znani mit o Ciganih in nastal je roman Nedotakljivi, ki je izšel leta 2007. Leta 2008 je bila knjiga med petimi nominiranci za slovensko nagrado Kresnik in desetimi nominiranci za evropsko knjižno nagrado Europe Book Prize.

Leto kasneje je Radio Slovenija po romanu začel snemati radijsko nadaljevanko v 5. delih, nekako v tem času pa smo z režiserjem Markom Naberšnikom in producentom Francijem Zajcem že bili tudi dogovorjeni za izdelavo scenarija za celovečerni igrani film. Scenarij za radijsko nadaljevanko sem napisal sam, pisanje scenarija za celovečerni igrani film pa sem raje prepustil režiserju Marku Naberšniku, saj je imel že od začetka zanimivo vizijo, kako roman učinkovito uporabiti kot filmsko predlogo.

Se Šanghaj kaj razlikuje od originalnega Nedotakljivi?

Roman Nedotakljivi, ki ga uokvirja mit o žeblih, s katerimi so križali Jezusa Kristusa, nam predstavi usodo štirih generacij družine romske Mirga, ki je podana skozi usode deda Jorge, očeta Ujaša, sina Lutvije Belmonda, ki je tudi romaneskni pripovedovalec, in njegovega sina Dona. Vse te protagoniste srečamo tudi v filmu Šanghaj, le da je filmska zgodba skoncentrirana bolj na usodo osrednjega junaka Lutvije Belmonda, ki se odloči, da bo zgradil vas z imenom Šanghaj.

Ali povedano drugače, film bolj podrobno prikaže dogajanje iz drugega dela romana in se giblje v časovnem razponu tam od leta 1955 do 1993. Literarno sicer zelo prepričljiv mit o žeblih sva z režiserjem zato v filmu pustila ob strani in raje dala priložnost povsem realistično zasnovani družinski sagi, ki je v svoji končnici izjemno dramatična, pa tudi angažirana.

Ponatis knjige ob pričetku snemanja filma Šanghaj. Na naslovnici sta glavna igralca filma: Asli Bayram in Visar Vhiska.

Kako bi v nekaj kratkih stavkih opisali zgodbo Šanghaja tako "po domače" in kaj mislite, da bo Šanghaj prinesel publiki, ki si ga bo ogledala?

Zdaj, ko je večji del snemanja praktično že za nami in ko vem s kako sijajnim materialom pravzaprav že ta hip razpolagamo, lahko samo rečem, da delamo film, ki ga ta svet in ta čas, preprosto, potrebujeta. S tem imam seveda v mislih tudi to spontano družbeno in socialno angažiranost, ki se je rojevala nekako sama po sebi, saj ni bila naša konceptualna intenca, ampak se je organsko rojevala iz snovi in tematike same.

Sicer pa bo film v prvi vrsti ljubezenska zgodba, ob kateri bomo lahko na specifičen način pogledali nazaj v čas nekdanje Jugoslavije in čas začetkov demokratizacije. No, narejena je seveda tako, da prepoznavanje konkretnih družbenih situacij za razumevanje filma ni nujno in lahko torej ustrezno učinkuje v katerem koli kinu na svetu.

Kaj pa menite o igralski ekipi, s katero sodelujete?

Režiser Marko Naberšnik in producerska hiša Arsmidia sta se s castingom ukvarjala praktično dve leti in pri igralski zasedbi nista dopuščala nikakršnih kompromisov. Tako smo pri tem filmu dobili res popolno izbiro in z njo obenem seveda sijajno mednarodno igralsko zasedbo. Moram reči, da sem se med snemanjem tudi sam vprašal, ali se tu v tem okolju sploh zavedamo, kako izjemen igralski kolektiv pravzaprav gostimo?

Ampak, seveda, na setu, v kadru, potem zopet štejejo samo kreacije, kot avtorja te bolj kot igralci zanimajo liki, ki so ji zmožni ustvariti. No, in zdaj, če me že vprašate, pač lahko mimo vsega in povsem intimno rečem, da so moji literarni liki tokrat res filmsko oživelili na tak način, da sem z njimi zelo zelo zadovoljen. Verjamem, da nas bo ustvarjalna sreča spremljala še naprej in da bodo na koncu tudi gledalci podobnega mnenja.

Feri Lainšček, pisatelj, Visar Vishka in Senad Bašić, osrednja igralca v filmu Šanghaj.

Kako z vaše strani izgleda sodelovanje pri samem snemanju filma?

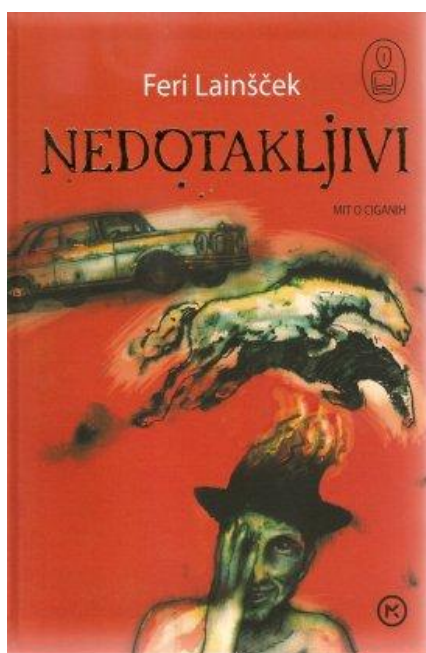
Moram reči, da sem bil z ekipo Šanghaja veliko več na terenu, kot sem sprva predvideval in načrtoval. Ker imam s filmanjem že kar precej izkušenj, sem si z leti namreč zgradil nek osebni pristop, ki izhaja iz načela, da se kot avtor vmešavam le, kolikor je nujno in sem udeležen le, ko je to res potrebno, ampak v tem primeru je bila situacija pač specifična.

Snemali smo večinoma v Prekmurju, na lokacijah in med ljudmi, ki jih poznam, šlo je navsezadnje tudi za posebno etnologijo, zato je razumljivo, da sem želel biti na voljo tudi posameznim sektorjem, od režije statistov, do kostumografije in scenografije. Ob velikih idejah namreč na filmu prispeva k presežnosti tudi tisoč malenkosti in upam, da sem vsaj kako tako pomagal dodati.

Zadnje čase se pojavljajo tudi komentarji, da ste se zelo poglobili v Rome in da pišete le še o njih. Gre predvsem za nepoznavalce tvojih del. Kakšen bi bil tvoj komentar na takšne "očitke"?

Moja bibliografija obsega več kot 100 naslovov, od tega 18 romanov in med njimi samo 2, ki tematsko zajemata iz življenja Romov. Ta podatek ne rabi komentarja. To, da sem se zelo poglobil, mi laska, saj nočem pisati o ničemer, ne da bi se zelo poglobil. Reči, da pišem samo o Romih, je pa neumnost in naj to tudi ostane. Zmoti me le, če kdo potem doda, »namesto da bi pisal o nas«.

Tak komentator pač ne pozna velikega števila mojih knjig, ki jih zaznamuje genius loci. Ne pozna, recimo, romana Ločil bom peno od valov, ki so ga letos za maturitetni esej obravnavali dijaki po vsej državi, ne ve, da sem v zvezi s tem delom letos obiskal 50 gimnazij in da je kar nekaj gimnazij organiziralo učne ekskurzije po prizoriščih tega romana v Prekmurju. Skratka, moti me nepoučeno natolcevanje, ki ga je v teh krajih vsekakor preveč in nam je vsem skupaj v škodo.

Kakšne so vaše izkušnje z Romi na primer sedaj na snemanju Šanghaja in pa izven snemalnega prostora?

Prepričan sem, da bo temu filmu dalo dodaten pečat prijetno in ustvarjalno razpoloženje, ki je ves čas snemanja povezovalo režiserja, tehnično ekipo, igralce in vso to množico statistov, med katerimi je bilo največ Romov. Toliko pač že imam izkušenj, da lahko rečem, da se bo to zagotovo tudi na filmu videlo. Nobena skrivnost tudi ni, da so Romi zaradi svoje spontanosti in sproščenosti že sicer ljudje, ki jih, kot pravimo, imajo kamere radi. Kar zadeva drugi del vprašanja, pa lahko samo rečem, da imam med Romi kar nekaj prijateljev, ki bi jih pogrešal, če jih ne bi bilo. V zvezi s prijateljstvom pa je seveda zmeraj poudarek na besedi prijatelj, ne pa na Rom, Rus ali Francoz.

Izpod vaših rok je sicer že nastala zgodba za film - govorim o Petelinjem zajtrku, ki ste ga delali prav tako z Naberšnikom. Kako je bilo na snemanju takrat in kako je danes na snemanju Šanghaja?

Petelinji zajtrk je bil lepa izkušnja tudi zato, ker je takrat še živel moj dolgoletni prijatelj Franc Matoš, mehanik iz Kroške ulice v Murski Soboti, človek, ki me je pravzaprav vpeljal v ta svet prežganega olja, rezervnih delov in koledarjev z golimi lepoticami iz mehaničnih delavnic. Z Markom Naberšnikom sva se v zvezi s tem filmom prvič delovno sestala prav v njegovi avtomehanični delavnici, k njemu je zahajal igralec Vlado Novak, ki ga je potem upodobil na filmu in skupaj z njim smo na premieri nazdravili nečemu, kar je bilo resnično in izmišljeno obenem.

Nihče se ni potem tako veselil tega filma, kot ravno on in kasnejše navdušenje publike nam je bilo nekako že samo po sebi umevno. Vse to pa zdaj pripovedujem tudi zato, ker mi je Franc Matoš, ki je bil sicer precej muhast, pa tudi nezaupljiv in nepredvidljiv, že po prvem srečanju dejal, da je Marko gotovo tip, ki mu lahko zaupam. Danes pa seveda lahko rečem le, da se ni zmotil. Marko Naberšnik je dober poznavalec filmske umetnosti in izjemno sistematičen režiser, obenem pa človek, ki se zna zanesti tudi na intuicijo. Ekipa, ki je okužena z njegovim ustvarjalnim navdušenjem, preprosto noče in tudi ne more zatajiti.

Feri Lainšček in Marko Naberšnik, režiser filma Šanghaj in Petelinji zajtrk.

Kakšni pa so vaši načrti za bližnjo prihodnost, že načrtujete kakšno novo literarno delo?

Pri založbi Mladinska Knjiga bodo letos izšle tri moje knjige. Roman z naslovom Jadrnica, slikanica Zgodbe o Mišku in Belamiški ter izbor mojih pesmi za otroke. Pri založbi Franc-Franc pripravljamo ponatis mojih pravljic z naslovom Mislice z novimi ilustracijami. V zvezi s filmom pa naj še omenim, da jeseni končno prihaja v kinematografe film Ljubezen, traktor in rock 'n' rol, ki ga je po mojem romanu Vankoštanc posnel Branko Djurić.